

GEOGRAFISKA NOTISER

*MEDLEMSBLAD
FÖR GEOGRAFILÄRARNAS
RIKSFÖRENING*

N:r 1 1946
M A R S
ÅRGÅNG IV

I N N E H Å L L:

Dagsaktuell geografi:

Helge Nelson: Nybyggar- och kolonisationsländerna på södra halvklotet. II. Uruguay, Chile, Syd-Brasilien.

Gunnar Malmberg: En lektion med övning i geografisk regionalindelning.

Meddelanden.

K A R T A N

är geografens främsta hjälpmedel. Detta gäller alla hans verksamhetsområden. För fältarbeten behövas arbetskartor, och vid publicering av vetenskapliga undersökningar är ett gott kartmaterial ovärderligt. Ni bör rådgöra med våra erfarna fackmän redan vid planeringen av ett arbete

GENERALSTABENS
LITOGRAFISKA ANSTALT

Postfack, Stockholm 1

GEOGRAFISKA NOTISER

MEDLEMSBLAD FÖR GEOGRAFILÄRARNAS RIKSFÖRENING

Redaktion: H. NELSON (Redaktör och ansvarig utgivare), K. E. BERGSTEN, N. BJÖRSJÖ, GERD ENEQUIST, S. SWEDBERG, THEKLA THUNBERG, J. WESTIN.
Redaktionens adress: LUND.

Årgång IV.

Mars 1946.

N:r 1.

DAGSAKTUELL GEOGRAFI

NYBYGGAR- OCH KOLONISATIONSLÄNDERNA PÅ SÖDRA HALVKLOTET

II. *Uruguay, Chile, Syd-Brasilien*

Jämte Argentina är det i någon mån Uruguay och Chile, men i synnerhet Brasiliens sydligare stater som kunna bjuda företagsmöjligheter för en ökad vit befolkning.

Vad *Uruguay* beträffar, är det ifråga om naturförutsättningar ett Argentina i miniatyr. På 40 % av Sveriges yta har det nu en tredjedel av vårt lands befolkning och en tredjedel av dess åkerareal. Uruguays rikedom är koncentrerad i dess boskapshjordar. Hela landet är utom den relativt ringa åkern och den ringa skogen en böljande grässlätt, där 8 miljoner nötkreatur och 18 miljoner får beta. Ull och kött och andra animala produkter utgöra 90 % av dess export. Uruguay torde på grund av de naturliga förutsättningarna och avsättningsmöjligheterna för dess huvudprodukter länge förbli boskapsskötselns land och hävda sin ställning som världens främsta i detta avseende i förhållande till befolkningens storlek. Samtidigt utvecklar det sitt åkerbruk, sin frukt- och köksväxtodling, så att dessa fullt täcka dess eget behov och t.o.m. i vissa grenar ge möjlighet till export. Uruguays stora frys- och köttpackningsindustrier representera mer än hälften av industriens produktionsvärde. Men liksom i Argentina understöder staten utvecklingen till en mångsidigare industri. I Rio Negro har byggts ut betydande kraftverk. Alltjämt befinna sig $\frac{3}{4}$ av järnvägsnätet i engelsmännens händer.

I Chiles långsmala land äro nära $\frac{9}{10}$ av dess jordbruk, industri och befolkning koncentrerade till landets mellersta tredjedel. Dess norra, halvöken- eller ökenartade del har en obetydlig befolkning, men Chiles största mineralrikedomar finnas där och den svarar för största delen av landets export. Den sydligaste, ännu glesare befolkade delen är regnrik, har stora barrskogar samt en betydande export av timmer. Där finns också en omfattande fårskötsel, och därifrån exporteras mycket ull.

Chiles ekonomiska utveckling under de tre sista decennierna har fått sitt märke av den hårda kris som drabbade dess salpeterindustri. 1913 försåg det världen med 90 % av den salpeter, som användes till jordbruksändamål. Nu får det efter uppkomsten av den syntetiska salpeterindustrien nöja sig med 8 %, men utförseln 1942 $\frac{1}{7}$ 1943 gick likväl till 1,24 milj. ton. Koppar har dock intagit salpeters plats som Chiles främsta exportvara. Landet är ju jordens näst största kopparproducent och den största exportören av koppar. Kopparexporten utgör i värde 60 % av Chiles utförsel. Men då 90 % av kopparproduktionen ligger i amerikanska händer, är den ekonomiska avhängigheten av U.S.A. påtaglig.

Medan salpetern och de största kopparmalmförekomsterna finnas i det norra torra Chile, har landet ej obetydliga järnmalms- och kol-förekomster i sina centrala, fruktbara delar. Överhuvud är Chile Sydamerikas mineralrikaste land, som producerar mer mineral och metaller än hela det övriga Sydamerika tillsammans. Efter världskriget har emellertid nu Chile att vänta större konkurrens ifråga om sin mineral- och metallexport.

Chiles åkerbruksmöjligheter äro mycket begränsade. Det är de stora egendomarnas land, där storbruk på 5.000 ha och däröver omfatta mer än hälften av den odlade arealen. Chile har blott en tredjedel av Sveriges åkerareal; stora delar av den odlingsbara marken ligga i träda eller som betesmark, och jordbruket drives efter föråldrade metoder. Storjordbrukens uppdelning, intensivare teknik och utökad konstbevattning äro de medel, genom vilka åkerbruket skall kunna höjas. Chile inför mer livsmedel än det utför, även om det på 10 % när balanserar sin egen livsmedelsproduktion. Mejerihushållningen är föga utvecklad. Mjolkproduktionen är blott $\frac{1}{10}$ av vårt eget lands.

Liksom Uruguay kan Chile med dess 5 milj. invånare så till vida anses »mättat» ur befolkningssynpunkt, att någon större invandring ej kan ske på hittills oupptagna marker utan en intensifiering av näringslivet. I Uruguay måste i så fall åkerbruk och industri ersätta

den alltså högst lönsamt boskapsskötsel; i Chile måste jorden uppdelas, konstbevattningen utvidgas och industrien, som har mångsidiga förutsättningar och utvecklats under statens protektion, ytterligare utvecklas. En stor plan på utbyggandet av Chiles vattenkraft har fördröjts av svårigheten att erhålla den behövliga utrustningen under kriget.

Under andra världskriget avstängdes Chile i sin handel från Europa, medan den relativt ohämmad kunde fortgå med U.S.A. Detta har ytterligare befäst denna makts dominerande roll i Chiles ekonomiska liv. Den hade ensam år 1940 större investeringar i Chile än alla andra länder tillsammans. Storbritannien kom som nr 2.

Mer likartat med Argentina med dess vida, oupptagna för åkerbruk lämpade områden och välförsett med andra outnyttjade naturresurser är *södra Brasilien*. Det är framför allt de sydligare staterna Rio Grande do Sul, Santa Catharina, Parana, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Esperito Santo samt den södra delen av den mineralrika Minas Gerais, som framför allt lockat en vit befolkning. Liksom i Argentina där invandrade italienare och spanjorer, vardera närmande sig miljonen, spela en viktig roll i befolkningstillväxt och näringsliv, så utgöra i Sydbrasilien, vid sidan av det portugisiska, med indianer och även negrer uppblandade grundelementet invandrade italienare, portugiser, spanjorer och tyskar och deras avkomlingar det driftiga element, som uppbär näringslivet. De nämnda staterna sträcka sig från 33° till 15° S Br men uppta så när som smala kuststräckor till större delen högt liggande platåer. Där blir klimatet mer uthärdligt och möjliggöres också en vit bebyggelse.

Centrum i detta c:a 1.300.000 kvkm stora område med 20 milj. invånare är Sao Paulo, staten och dess huvudstad med samma namn, det stora kaffe- och bomullsdistriktet, där det italienska elementet spelar en betydande roll. Det är också Brasiliens mest betydande industristat med stor vattenkraft. Medan ännu 1907 blott 17 % av Brasiliens industriella produktion kom från denna stat, var motsvarande andel år 1938 43 %.

De tre staterna söder om Sao Paulo äro goda åkerbruksstater, där majs, vete och bönväxter odlas och som ha en stor boskapsskötsel. Brasilien inför dock mycket vete. Den sydligaste staten, Rio Grande do Sul, Sao Paulo och Minas Gerais ha den största boskapsstocken. Av Brasiliens c:a 50 milj. nötkreatur finnas i dessa stater över hälften. Där finns också, särskilt i Minas Gerais, en stor svinuppfödning i samband med den betydande majsodlingen.

Medan över hälften av Argentinas exportvärde utgöres av animala produkter, vartill kommer en fjärdedel av exporten i form av spannmål och andra åkerbruksprodukter, nå de animala produkterna i värde ej mer än c:a $\frac{1}{8}$ av Brasiliens export. Här dominera i utförelsen kaffe (1941 30 %) och bomull (1941 15 %), vilka växter huvudsakligen odlas på Syd-Brasiliens plataer. I Brasiliens export intaga en del mer utpräglade tropiska produkter (kakao, palmvax m.m.) en viktig andel.

I det samband som vi här upptagit Brasilien, som den vite mannens land, lämna vi det tropiska Brasilien utanför dess sydliga stater å sido, ehuru landets ekonomiska och politiska betydelse givetvis också avhänger av dess tropiska rikedomar.

Det nämnda Syd-Brasilien har ännu mycket land att bjuda europeiska utvandrare, särskilt sydeuropéerna, som tåla det varma klimatet och ha lätt att assimileras med det romanska folkelementet. Här som i alla länder med plats för en stor folkmängd vilar emellertid förutsättningen härför ej enbart eller i främsta rummet på upptagande eller utnyttjande av ny jord — den delvisa överproduktionen på jordbruksalster förbjuder en dylik kolonisationspolitik — utan på en *mångsidig* utveckling av näringslivet. Denna ekonomiska politik har i Brasilien som i andra transkontinentala länder påskyndats av det andra världskriget.

Vattenkraften har utbyggts och utgör nu 1,2 milj. kW. Det största bolaget är kanadensiskt. Brasilien är som känt ett av jordens järnmalmrikaste länder, men de väldiga fyndigheterna i Minas Gerais, särskilt Itabirafältet, 600 km norr om Rio de Janeiro, skola nu under amerikansk, brittisk och brasiliansk samverkan ytterligare utnyttjas. En järnväg för export av 1,5 miljon ton årligen bygges nu till hamnstaden Vitoria. Malmen är förträfflig, håller c:a 60 % järn och har låg fosforhalt. Brasiliens stora men ej goda kol- och lignitförekomster ha särskilt utnyttjats i de två sydligaste staterna. Petroleum har påträffats i staten Bahia, men varken kol- eller oljebytet är tillräckligt för konsumtionen. Industrien utvecklas mycket hastigt och har ökats i mångsidighet. Tackjärnsproduktionen, som 1938 var omkring 100.000 ton, hade 1943 ökats till 250.000, och stålproduktionen hade ökats i liknande proportion och utgjorde 1943 184.000 ton. Nästan fullbordat är ett väldigt stålverk 150 km från Rio de Janeiro, som beräknas producera 300.000 ton stål årligen. Viktigast är emellertid den omfattande livsmedelsproduktionen i slakterier, kvarnar m.m. samt textilindustrin. De representera vardera ungefär $\frac{1}{3}$ av industrivärdet.

Produktionen av cement har mer än fördubblats mellan 1935 och 1942 och importen var sistnämnda år blott en sjättedel mot den år 1935. Glas- och porslinsindustrin ökade 150 % under 1930-talet, maskinindustrin har ökat betydligt och anses förse landet med 40 % av dess behov. Produktionen av papper har fördubblats i vikt mellan 1929 och 1941.

De nämnda exemplen visa den rivande utveckling, i vilken även Brasiliens industri befinner sig. 1940 beräknas de i industrien anställda till 1,4 miljon. De flesta industriföretagen äro dock små samt ha enskilda ägare. Brasilien står ännu i ett tidigt stadium av industriell utveckling. I ett land, där slaveriet upphörde först 1888, och där plantagesystemet varit förhärskande har man att vänta sig, att patriarkaliska förhållanden ha starka rötter och fortleva länge.

För ett land av Brasiliens storlek är kommunikationernas utveckling av grundläggande betydelse för landets utnyttjande. Även här är det emellertid det södra Brasilien från och med Minas Gerais i norr som framför allt sett en utveckling. Järnvägsnätet är sammanhängande endast i denna södra del av Brasilien. Det är ännu långt mindre i utsträckning än Argentinas men dubbelt så stort som Sveriges. Vägarna utbyggas långt snabbare och mellan 1939 till 1940 ha de mer än fördubblats i längd. Två tredjedelar av landsvägarna liksom tre fjärdedelar av järnvägsnätet finnes i Sydbrasilien. Kustvattnen och floderna utnyttjas för trafiken men framför allt torde luftfarten bli av stor betydelse. Den domineras nu av den redan livliga internationella lufttrafiken mellan Nordamerika samt Sydamerikas olika stater och viktiga centra.

Gemensamt för här behandlade stater liksom för hela Sydamerika är de starka omvälvningar i den ekonomiska geografin, som det andra världskriget inneburit. Den stora exporten till Europa blev ju under kriget skarpt beskuren, likaså minskade importen därifrån väsentligt medan utbytet med U.S.A. och den inre sydamerikanska handeln relativt ökades. Prisen i Sydamerika på såväl export- som de åtrådda importvarorna stego; stigande varupris, starkare industrialisering, ökad sysselsättning och ökade löner gävo upphov till inflation och ökade levnadskostnader. De nyskapade eller ökade industrierna fyllde delvis viktiga behov på den inhemska marknaden, vilka ej kunde tillfredsställas utifrån, och byggdes i stor utsträckning upp med statligt stöd. En del av dessa industrier torde väl ej bestå, när normala handelsförbindelser inträtt. Men efter skedd sanering går Sydamerika vidare på industrialismens väg med utnyttjande av sina rika kraftkällor och rå-

varor. Det är också sannolikt, att U.S.A., som i många år pointerat sin politik som den goda grannens i förhållande till Latin-Amerika och som under andra världskriget befäst sina handelsförbindelser och ekonomiska ställning, för den närmaste framtiden kommer att i högre grad än före kriget bli den dominerande ekonomiska makten i Sydamerika.

HELGE NELSON.

UR LITTERATUREN.

- Cooke, Morris Llewellyn, Brazil on the March. A Study in International Cooperation. New York 1945.
- Harris, Seymour E., Economic Problems of Latin America. New York 1944.
- The Green Continent. A Comprehensive View of Latin America by its leading Writers. An anthology selected and edited by Germán Arciniegas New York 1945.
- The South American Handbook 1945. 22 Ann. Ed. Edited by Howell Davies. London 1945.
- The Pan American Yearbook 1945. Compiled and published by Pan American Associates. New York 1945.

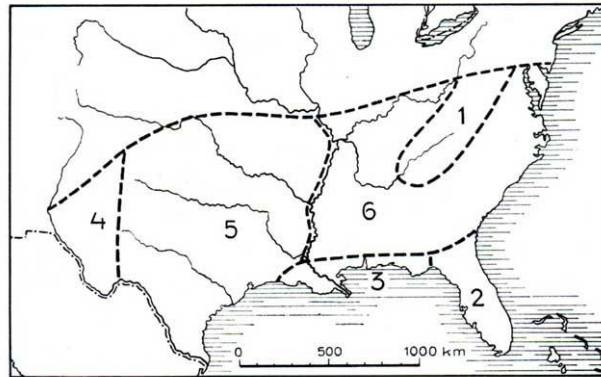
EN LEKTION MED ÖVNING I GEOGRAFISK REGIONINDELNING

De gamla geografiska läroböckerna beskrevo länderna enligt en lika enkel som lättfattlig metod: berg, floder och sjöar, städer o.s.v. i var sin avdelning. Många tycka nog, att den moderna regionala geografien saknar ordentlig disposition. Elever föredraga ofta det gamla systemet framför det nya påfundet. För dem är sambandet mellan de olika geografiska dragen i landskapet inte det viktiga. De sakna sinne för detta. Men dit vill man ju nå i nutida regionalgeografisk undervisning, fast det inte är så lätt. Det kräver mognad hos eleverna, och det dröjer, innan den inställer sig. Så småningom böra de dock kunna förmås att inse ordningen i den skenbara röran.

Med så gamla elever som i 4⁵ är det kanske mödan värt gå ett steg längre och göra ett försök att låta dem själva föreslå och motivera en regional indelning av ett område, detta för att demonstrera meningen och innebörden härav. Jag har valt U.S.A:s Sydstater som övningsobjekt. Materialet ger vår skolatlas, Roth, med dess lärorika

Sydstaterna i U.S.A.
Regional indelning.

bikartor över produktionen samt kartorna i läroboken, Nelson-Westin, realskoleleden. Man kan lämpligen anmoda eleverna söka finna områden, som framträda som något för sig i olika avseenden på de kartor, som stå till buds.

Först kommer avgränsningen av Sydstatsområdet från det övriga U.S.A. Det ligger ju på södra delen av »de inre slätterna» och når fram till Kordillererna i väster men omfattar därjämte öster därom liggande delar av Appalacherna och »atlantiska kustslätten». Hur skall nordgränsen dras, blir första frågan. Den fysiska kartan ger här föga ledning. Av klimatkartorna syns det lämpligt dra gränsen i huvudsak efter $\pm 0^\circ$ isotermin på »januarikartan». Sedan man givit klassen detta uppslag, kan man vädja till eleverna att bidra med flera stöd för denna gräns. Då påpekar någon kanske, att julikartan visar, att $+25^\circ$ isot. har ungefär samma läge. Neger- och bomullskartorna anlitas och bekräfta intrycket av att gränsen bör ligga i höjd med sammanflödet av Mississippi och Ohio. Därmed är alltså Sydstatsregionen ungefärligen angiven och karakteriserad.

Så till indelningen av denna i delområden. Den fysiska kartan ger anledning att avgränsa sydändan av Appalacherna (1) och Florida (2) från det övriga. Appalacherna framträda även på julikartan, nämligen som ett område med en medeltemperatur i juli av under $+25^\circ$. Bomull och negrer saknas. Däremot visar den oorganiska produktionskartan förekomsten av kol, järn och koppar som speciellt kännetecknande för området.

Florida ligger längre åt söder än det övriga sydstatsområdet med undantag för sydligaste Texas. Dess jan.-temp. överstiger i medeltal $+10^\circ$, vilket vill säga, att där råder sommar även under den svalaste

årstiden. Då är det ju uppseendeväckande, att bomull och negrer saknas där nästan. Kartmaterialet anger ej orsaken: för bomullsskörden skadliga höstregn. Den organiska prod.-kartan visar, att c:a femtedelen av världens apelsiner frambringas i Florida, på den oorganiska kan utläsas, att tredjedelen av all råfosfat kommer därifrån.

Kustremsan norr om Mexikanska golfen (3) skiljer sig från inlandet liksom Florida genom sin eviga sommar. Likhet råder jämväl beträffande bomull och negrer. Positivt utmärkes Mexikanska golfens nordkust genom ris- och sockerrörsodling, vilket kan utläsas på vederbörlig karta.

Det västligaste sydstatsomr. (4) framträder som något för sig på flera kartor. Ungefär vid 100° västlig längd antyder den fysiska kartan en terrassbrant, som kan användas som områdets östgräns. Där går också östgränsen för omr. med högst 50 cm årsnederbörd. Det är alltså Sydstaternas torraste del. Det är även den sommarvarmaste, t.o.m. delvis med $+30^\circ$ C i juli. Dess vegetation utgöres av savann och stäpp. Den odlade jorden omfattar mindre än 1 % av arealen.

Sedan kakan naggats i kanterna, återstår det väldiga centrala bomullsomr. med dess negerbefolkning. Det klyves av Mississippi. Den västra delen (5) utmärkes speciellt genom produktion av nära hälften av världens petroleum, medan östhalvan (6) ger U.S.A. tredjedelen av dess barrträdsvirke.

Då klassen på detta sätt övats, kan man ge eleverna i uppgift att på samma sätt klara av ett annat område. Jag har själv låtit dem taga reda på vad kartmaterialet berättar om staten Colorado och göra en regional indelning av den. Förvisso övar det kartläsningskonsten, och vad är viktigare än den i geografiundervisningen?

GUNNAR MALMBORG.

MEDDELANDEN

Södra kretsen. Södra kretsen hade sammanträde söndagen den 18 november. Ett sextiotal deltagare företogo en exkursion till Svenska Sockerfabriks A.B. i Arlov, där föreståndaren för bolagets statistiska byrå fil. lic. H. Åstrand höll ett föredrag om sockerbetsodlingen i Sverige. Han betonade betodlingens beroende av jordarten, klimatet och av-

ståndet till närmaste saftstation. Dessutom visades en kortfilm över sockertillverkningen, och fabriken demonstrerades av disponent G. V. Cederborg och assistent E. Johansson.

Sedan for sällskapet till Lund, där professor H. Nelson höll föredrag på Geografiska Institutionen om »Indalsälven som kraftkälla». Sveriges utbyggbara

vattenkraft beräknas till 32,5 miljarder kWh, varav kommer på Indalsälven 6,5 miljarder kWh eller 20 %. År 1944 beräknades energiproduktionen till 12,3 miljarder kWh, varav Indalsälven lämnade 27 %. Av Sveriges 12 största kraftstationer ligger 7 i Indalsälvens flodområde. Sedan 1936 har Sveriges fastland ett enda sammanhängande kraftnät som möjliggjort transport av Norrlandskraft till Sydsvrige och som varit av största betydelse för oss under krigsåren. Genom regleringarna har avrinningen i Indalsälven kunnat ordnas praktiskt taget efter önskan. De norrländska älvarna ha ju högvatten under sommaren och lågvatten under vintern. I Järpströmmen erhålles nu ett maximum under nov.—jan. och ett minimum i apr.—aug. Några av fallen i Indalsälven ligger i obygd. Under den tid då kraftstationen bygges, uppstår betydande samhällen, där 1000-talet arbetare, många med familj, bo, och där t.o.m. folkskola finnes. Efter några år dra arbetarna till nästa bygge, och trakten blir nästan öde igen, endast bebodd av den personal som behövs för att sköta kraftverken. Kraftverken skapa sålunda inte bygd i egentlig mening, men de är av stor ekonomisk betydelse för den trakt där de ligger, där kommunal-skatterna undergått en påtaglig minskning.

Södra kretsen hade vårsammanträde i Lund sönd. den 31 mars 1946. Referat följer i nästa nr av G. N.

Östra kretsen sammanträdde å Högre allmänna läroverket i Linköping söndagen den 16 december. Förutom styrelseval förekommo föredrag av fil. lic. J. Öster, som behandlade doc. C. M:son Mannerfelts undersökningar över Jämtlands och Härjedalens glaciala morfologi samt av lektor Sv. Norlindh, som gav en framställning av lektor C. E. Nordenskjölds landformsundersökningar i Tjust och på norra Kalmarsslätten.

Kretsen beslöt sin upplösning och fördelning på uppsvenska, västra och södra kretsarna.

Detta beslut bekräftades på sammanträde den 14 mars 1946.

Västra kretsen. Styrelsens sammansättning är: ordf. lektor S. Swedberg, kassör fil. lic. P. Holm, sekr. fil. lic. N. Björsjö. Övriga medlemmar äro lektor S. Bonnesson, frkn Tora Forssblad och docent D. Hannerberg. — Medlemsantalet är 51.

Uppsvenska kretsen av Geografilärarnas Riksförening höll sitt ordinarie höstmöte å Jordbrukets föreningsskola, Sånga-Säbygård söndagen den 30 sept. 1945. Ett 30-tal medlemmar voro närvarande. Vi voro inbjudna av Rektor Th. Ågren att bese skolan och dess försöksgård, att åhöra och diskutera jordbruksproblem och njuta av söndagsvila i en vacker natur- och kulturbygd.

Rektor Ågren och skolans personal svarade för programmets genomförande, och detta överträffade alla våra förväntningar. Rektor Ågren behandlade under dagens lopp på ett talangfullt sätt ett flertal jordbruksekonomiska problem av stor betydelse för geografiundervisningen vid våra skolor och demonstrerade gårdens jordbruk och ladugård.

Vi stå också i stor tacksamhetsskuld till rektor och fru Ågren för den rika materiella undfägnaden.

Styrelsen för Uppsvenska kretsen valde fil. lic. Allan Weinhausen till kretsens sekreterare. J. W.

Uppsvenska kretsen hade möte å Geografiska Institutet i Stockholm söndagen den 17 mars 1946. Mötet öppnades av ordf. prof. Filip Hjulström, Uppsala. Omkring 50 personer voro närvarande. Till ordförande för ett år framåt valde mötet lektor Carl Erik Nordenskjöld, Stockholm.

I styrelsen invaldes fil. lic. T. Lager-

stedt, lektor K. G. V. Göthe, prof. F. Hjulström och docent Gerd Enequist, Uppsala, rektor K. E. Johansson, Västerås, lektor G. J. V. Ericsson, Eskilstuna, adjunkt G. S. Nordquist, Gävle, adjunkt E. Swenning, Strängnäs, adjunkt O. H. Johnsson, Södertälje, lektor S. Norlindh, Linköping och adj. C. Danholt, Norrköping, ämneslärarinnan Karin Lichte, Örebro, adjunkt E. B. Klefbeck, Falun, fil. lic. A. Weinhausen, Stjärnhov samt från Stockholm prof. H. W:son Ahlmann, lektorerna J. Westin och H. Granfält, ämneslärare Ivar Åstrand, ämneslärarinnan Elin Thörn, seminarie-lärarinnan Elvi Rydefält, ämneslärarinnan Karin Durling, ämneslärare T. Norstad, fil. dr Alfred Söderlund, folkskollärare S. F. Hollinger och amanuens S. Grundström. Till revisorer återvaldes adjunkt O. G:son Granlid och ämneslärarinnan Alfhild Kraepelien och till revisorssuppleanter adjunkt B. Wendin och ämneslärarinnan Stina Bävman.

Lektor Westin föreslog, att lokalavdelningar inom kretsen borde upprättas på platser med flera skolor. Dessa skulle svara för en effektiv medlemsvärvning, planera skolexkursioner och eventuellt utge en exkursionsguide. För geografiundervisningen värdefull nyutkommen litteratur skulle refereras vid sammanträdena. Vidare borde någon av lokalavdelningarna planera kretsens höstmöte. Arbetsutskottet fick i uppdrag att utreda frågan.

Föredrag hölls av lektor Carl Erik Nordenskjöld över ämnet: »Ungern. Natur och näringsliv.»

Efter kafferasten höll fil. lic. Olof Thaning i Turistföreningen ett anförande om geografiska skolexkursioner. Han framhöll, att man med mycket små ekonomiska uppoffringar borde kunna anordna exkursioner med klasser eller särskilt utvalda elever. För omkring 30 kronor skulle man efter vårterminens slut kunna företa en veckas cykeltur

genom utnyttjande av Turistföreningens anläggningar. Turistföreningen skulle välvilligt hjälpa till med alla praktiska detaljer vid exkursionernas planläggande och ställde i utskik ekonomiska bidrag.

Nästa programpunkt var diskussion över ämnet: »Skolutredningens förslag till kursplaner i geografi för folkskolan och realskolan». Inledningsanföranden hölls av folkskolläraren, fil. mag. Erik Linder för folkskolan och lektor Josef Westin för realskolan. Mag. Linder ställde sig kritisk i synnerhet till det minskade utrymme, som skolutredningen avser att ge studiet av Sveriges geografi. Proportionen mellan den tid, som ägnas åt Sverige och övriga länder är nu 7 : 4. Enligt utredningens förslag ges ökat utrymme åt de europeiska länderna, så att motsvarande proportion blir $4\frac{1}{2} : 4\frac{1}{2}$. Även om en 8:e klass tillkommer blir förhållandet ej bättre. Redan nu är kunskaperna om det egna landet ej tillfredsställande. För att de ej skall bli avsevärt sämre krävde mag. Linder minst $\frac{1}{2}$ tim. geografi i klass 7 utöver skolutredningens förslag. Han ansåg vidare det vara en allvarlig brist, att förslaget i sina anvisningar för geografiundervisningen ingenting nämner om obligatoriska exkursioner. Med glädje hälsades emellertid förslaget, att undervisningen varje höst skulle börja med en kort repetition av föregående årskurs. Diskussionen, i vilken yttrade sig fröken Elvi Rydefält och lektorerna Westin och Granfält, underströk vad inledaren framhållit. — För realskolans del gjorde lektor Westin en överblick av förslagets karaktär. Han påpekade, att utredningen visar en glädjande aktning för geografien, som är ett av de få ämnen, som ej fått sitt timantal reducerat. Ett grundproblem för geografiundervisningen i realskolan är kursplanens anknytning till folkskolans kursplan. Talaren ansåg, att hela folkskolekursen borde vara avslutad i folkskolans

klass 6 före övergången till realskolan. Efter en återblick på Sverige i 1⁵ och 1⁴ skall de nordiska grannländerna behandlas. Lektor Westin framhöll, att man här borde inskränka sig till mycket lättförståeligt stoff, då dessa avsnitt skall läsas även i sista klass. Den till 4⁵ och 3⁴ nedflyttade fysiska geografien måste anses svår för detta åldersstadium och kräver en förenkling av stoffet, men däråt är ingenting att göra, då nya kursmoment tränger på i 5⁵ och 4⁴, främst den ekonomiska geografien. Lektor Westin ansåg utökningen av den ekonomiska geografien viktig och att den i förslaget omtalade yrkesvägledningen borde ges i samband med denna. Genom att Sveriges och de nordiska grannländernas ställning stärkes — en glädjande utveckling — beskåres den regionala behandlingen av de främmande världsdelarnas. Här blir en kraftig nedskärning av stoffet nödvändig. Detta gäller i än högre grad i den påtänkta 3-åriga realskolan. Beskärningen av den regionala geografien i denna skolf orm måste hårt drabba gymnasieundervisningen. Inledaren ansåg detta betänkligt. I realskolan borde man då hellre offra delar av den fysiska geografien och flytta upp dem i gymnasiet. Den regionala geografien är viktig och måste ha ett stort utrymme. I den följande diskussionen yttrade sig förutom inledaren docent Enequist, lektor Granfält, prof. Hjulström, adjunkt Nilsson, fröken Elin Thörn, fröken Elvi Rydefält och lic. Weinhamen.

Efter diskussionen följde visning av geografiska bilder och film. Docent K. G. Nyholm, Uppsala, visade ett antal färgbilder, avsedda för geografiundervisningen och Svensk Filmindustri visade sin skolfilm »Australien».

Föreningens styrelse utsåg till vice ordf. adjunkt fil. lic. O. H. Johnsson, Södertälje, till sekreterare fil. lic. A. Weinhamen, Solbacka läroverk, Stjärn-

hov, till skattmästare ämneslärare Ivar Åstrand, Götg. 87, Stockholm och till klubbmästare amanuens S. Grundström, Stockholm. A. W.

Geografilärare, som avslutat provår 1944.

Under vårterminen:

Linde, Märta, F. L.² Ge, Hi.
Seth, Ivar, F. L.³ Ge, La, Hi.
Rudebeck, Ingeborg³ Ge, B.
Bodell, Karl, F. M.⁴ Ge, Mo, Hi.
Höjer, Torvald, Docent⁵ Ge, Hi.
Sandell, A. E. H., Docent⁶ Ge, B.
Bergelin, T. F. L., F. M.⁶ Ge, B.
Lundström, A., F. D.⁷ Ge, B.
Trovallius, Karl, F. M.¹⁰ Ge, Mo, Hi.
Strandell, Erik, F. L.¹¹ Ge, B.
Linder, Erik, F. M.¹¹ Ge, Mo, Hi.

Under höstterminen:

Ekström, T. M., F. L.¹ Ge, Hi.
Gaunitz, S. H., F. M.¹ Ge, B.
Montelius, S., F. M.² Ge, Hi.
Sjölund, Sigvard, F. M.⁴ Ge, Mo, Hi.
Nordenskjöld, C. E. T. A., Docent⁷ Ge, Hi.
Lindeberg, Brita M., F. M.⁸ Ge, B.
Wollin, G. A., F. M.⁹ Ge, Mo, Hi.
Nylund, P. G., F. M.¹² Ge, B.
Wallerius, Astrid H., F. M.¹² Ge, B.

J. W.

¹ H. allm. lv. f. g. å Norrmalm, Stockholm.

² H. allm. lv. f. g. å Södermalm, Stockholm.

³ H. allm. lv. f. fl. å Norrmalm, Stockholm.

⁴ H. allm. lv. i Bromma, Stockholm.

⁵ » » » Uppsala.

⁶ » » » Lund.

⁷ » » » Malmö.

⁸ Hvitfeldtska h. allm. lv. Göteborg.

⁹ Vasa h. allm. lv. Göteborg.

¹⁰ H. allm. lv. Umeå.

¹¹ Folkskoleseminariet i Stockholm.

¹² » » Göteborg.

Vänerkretsen har haft årsmöte i Skara söndagen den 7 oktober, varvid styrelsen omvaldes och består således av lektor P. Stolpe, ordf. rektor J. Furuskog, v. ordf. rektor Th. Thunberg, sekr. och kassaförvaltare, lektor E. Wiman, lektor W. Holst samt lektor Lindgren (Karl-

stad) nyvald efter adjunkt Olga Svärd, som flyttat till Södra kretsen.

Kretsen diskuterade frågan om en ev. förläggning av riksmötet 1947.

Medlemmarna företogo en exkursion vid Hornborgasjön, ledd av lektor David Nilsson, Skara till Dagsnäs Ören.

REDAKTÖRSOMBYTE I GEOGRAFISKA NOTISER

På grund av bristande tid lämnar undertecknad med detta nummer redaktörskapet av Geografiska Notiser. Till efterträdare har arbetsutskottet utsett lektor C. E. NORDENSKJÖLD (adress: H. allm. lv. för gossar å Norrmalm, Stockholm). Den nye redaktören tillönskas varmt att göra sina starka pedagogiska och geografiska intressen fruktbarande i G. N:s ledning.

För det förtroende, som visats mig att som tidskriftens redaktör under dess första tillvaro ha närmaste ansvar för dess utformning, framför jag mitt hjärtliga tack.

HELGE NELSON.

Förnämliga läroböcker i geografi

Nelson—Westin

LÄROBOK I GEOGRAFI

för realskolan, kommunala mellanskolan och gymnasiet första ring. 4:e upplagan nu utkommen. Inb. kr. 5: 80.

Nelson—Westin

GEOGRAFI

för fyraåriga gymnasiet första ring samt realskolans och kommunala mellanskolans avslutningsklass. 2:a uppl. Pprb. kr. 2: 50.

Nelson—Stolpe

GEOGRAFI

för treåriga gymnasiet första ring och fyraåriga gymnasiet andra ring. 2:a uppl. Inb. kr. 3: 70.

Nelson—Stolpe

GEOGRAFI

för det differentierade gymnasiet. 3:e upplagan. Inb. kr. 6: 50.

Samtliga arbeten godkända av Statens läroboksnämnd.

SVENSKA BOKFÖRLAGET

Projektionsapparater

Epidiaskop

Filmskiptikon

Smalfilm-
projektorer

för stum- och ljudfilm

Begär offert från

P. A. NORSTEDT & SÖNER
Skolavdelningen STOCKHOLM